

СУСІДСТВО ЯК ЧИННИК СУБ'ЄКТИВНОГО СОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Т. В. Данильченко, м. Чернігів

Розглядається роль сусідських стосунків у переживанні суб'єктивного соціального благополуччя. Останнє трактується як суб'єктивна оцінка індивідом успішності свого функціонування в соціальному середовищі. У психологічній літературі, переважно американській, вивчаються виключно афективні зв'язки між характером сусідства і переживанням суб'єктивного благополуччя. В Україні сусідські стосунки досі не стали предметом соціально-психологічних досліджень, однак через кризу суспільної свідомості вони набувають нового значення як важлива складова суб'єктивного соціального благополуччя особистості. У ході проведеного серед української аудиторії дослідження виявлено, що найбільш суттєвим чинником, який впливає на переживання суб'єктивного соціального благополуччя, є впевненість у тому, що сусіди допоможуть у разі необхідності. Показано, що для чоловіків і жителів великого міста задоволення від сусідських стосунків пов'язане із соціальною помітністю, тоді як для респондентів, що не користуються інтернет-спілкуванням, задоволення від стосунків із сусідами залежить від схвальної оцінки їхньої особистості.

Ключові слова: сусідство, суб'єктивне соціальне благополуччя, соціальні мережі.

Проблема. Сусідство як соціально-психологічний феномен порівняно недавно привернуло увагу вітчизняних дослідників [3]. Здебільшого його розглядають у контексті існування громади [2]. У зарубіжних розвідках із соціальної психології сусідство – досить актуальна й активно обговорювана тема [8; 10; 20]. Інтерес до неї особливо посилюється у ХХ ст. в умовах надзвичайної мобільності населення. Якщо раніше сусіди становили вимушене коло спілкування, то нині завдяки соціальним мережам у кожної людини є широкі можливості як для пошуку однодумців, так і для налагодження бажаних контактів, що задовольняють психологічні потреби особи. На практиці такі можливості численних віртуальних контактів, що є поверховими та анонімними, призвели до фактичного ізоляціонізму, коли реальне коло спілкування порівняно з попереднім історичним періодом помітно звузилося. Так, за даними американських авторів, у 2004 р. пересічний американець констатував наявність тільки двох близьких друзів, яким можна довіритися, тоді як чверть опитуваних повідомила, що близьких друзів у них немає [11]. Відповідно все більшого поширення набувають самотність, ізоляція й відчуження.

У середньовічному суспільстві існувала стійка традиційна спільнота за місцем проживання (*gemeinschaft*), де дружні сім'ї, кровний рід, цер-

ковні конгрегації були головними одиницями соціальної дійсності. Люди вступали в соціальні контакти із стабільною спільнотою, де майже неможливо було змінити вроджений соціальний статус. Сімейне походження мало більше значення, ніж прижиттєва поведінка [15]. Особливо велику роль така громада відігравала в колективістських культурах, до яких можна віднести і Україну. І хоча, з одного боку, люди відчували недостатність висхідної соціальної мобільності, з другого, їхня ідентичність була чітка та прозора, сенс життя – зрозумілий. У сучасному мобільному суспільстві все більшу роль почали відігравати асоціативні зв'язки (наприклад профспілки), сімейні відносини поступово стають менш значущими. Люди стали оцінювати одне одного і власне благополуччя на основі отриманого соціального статусу, що характеризує унікальні здібності та можливості.

Сучасна ринкова економіка руйнує мережу суспільних відносин, які об'єднували суспільство на попередньому етапі. Ринок спонукає людей переміщуватися туди, де вони могли б більше заробити, однак створює “суспільство незнайомців”. Статус став продуктом ринкових сил, а не результатом соціальних норм щодо справедливості. Однак потреба сформуванню та підтримувати стійкі міжособові зв'язки залишається однією з фундаментальних, що вимагає суспільного втручання в соціальні процеси, зокрема і в соціальну та економічну політику.

Житлова міграція змушує людей та суспільство бути індивідуалістичними в концепції Я, суспільних відносинах та благополуччі [18; 19]. Наприклад, у мобільному суспільстві соціальні мережі більш відкриті та динамічні – люди швидко стають приятелями і друзями, однак стосунки тривають звичайно недовго [21]. На думку Ш. Оїші, історичні зміни у відносинах між суспільством і людьми (індустріалізація, світова торгівля, міграція) зумовили формування більш індивідуалістичної концепції Я та обмеження соціальних зв'язків [14]. Відкриті динамічні соціальні мережі призводять до центрованості на самості (рисах індивідуальності, навичках, здібностях – згадаймо, наприклад, складання резюме), сприяють формуванню широких, але слабких соціальних зв'язків, умовній ідентифікації з групою та більш широкими спільнотами, благополуччю, побудованому на переживанні почуття власної гідності.

Метою нашого дослідження було з'ясування ролі сусідських стосунків у переживанні соціального благополуччя. Ми виходили з таких припущень. По-перше, у жінок позитивне сусідство сильніше пов'язане з переживанням суб'єктивного соціального благополуччя, ніж у чоловіків. По-друге, у жителів менших населених пунктів сусідство – більш важлива складова суб'єктивного соціального благополуччя, ніж у жителів великих міст. По-третє, для осіб, що активно використовують соціальні інтернет-мережі, сусідство не є суттєвим чинником переживання соціального благополуччя.

Останнім часом в Україні через кризу суспільної свідомості сусідські стосунки набувають нового значення і стають важливою складовою суб'єктивного соціального благополуччя. Дослідження цього феномена ускладнюється через брак чіткого методологічного апарату. Головна проблема полягає в тому, що традиційно при вивченні “загального” суб'єктивного благополуччя наголошується на емоційному компоненті, а тому дослідники повинні уточнювати, що є предметом емоцій. Наприклад, американські дослідники Т. Рат і Дж. Хартер на основі соціологічних досліджень 150 країн виділили п'ять головних складових благополуччя, які вони вважають універсальними, тобто такими, що не залежать від культури, релігії та національної належності: 1) професійне благополуччя, 2) соціальне благополуччя (міцні стосунки з іншими людьми та любов), 3) фінансове благополуччя, 4) фізичне благополуччя, 5) благополуччя в середовищі проживання (відчуття належності до життя суспільства, яке оточує людину) [4]. В іншому підході однією із складових “загального суб'єктивного благополуччя” вважають “сусідське благополуччя” (neighborhood well-being) або “благополуччя спільноти” (community well-being) [20, р. 147]. Останнє розглядають як суб'єктивний досвід людей, що проживають у певній спільноті [17]. Ми розуміємо під суб'єктивним соціальним благополуччям (ССБ) інтегральне соціально-психологічне утворення, що відображає суб'єктивну оцінку (позитивне переживання) успішності функціонування індивіда в соціальному середовищі [1].

Даних про вплив характеру сусідських стосунків на ССБ порівняно небагато. Так, у дослідженні Л. М. Мюллер серед усіх аспектів ССБ найбільш значущим виявилось саме задоволення від власних соціальних контактів і від часу, проведеного з іншими людьми [13]. Причому найбільш сильним був зв'язок із задоволенням від стосунків саме із сусідами. Дослідниця пояснює цю закономірність тим, що друзі та сім'я асоціюються з приватним життям, тоді як сусідів можна вважати представниками більш широкої соціальної системи, а тому позитивні стосунки з ними сприяють посиленню відчуття належності до спільноти. ССБ пов'язане з наявністю сусідів і за даними американських дослідників [9]. Так, у дослідженні Дж. Хеллівел і Р. Патнем показано, що хоча взаємодія з родиною, друзями та сусідами пов'язана з більш високим рівнем емоційного благополуччя, однак спілкування з друзями часто виявляється більш важливим, ніж спілкування із сім'єю та сусідами [7].

Ще в одному дослідженні впливу місця проживання на відчуття благополуччя було виявлено, що зв'язок формується не так щодо території, на якій проживає людина, як щодо тих людей, які оточують індивіда, і того значення, яке він надає стосункам. Особливості проживання впливають не стільки на психологічне, скільки на соціальне благополуччя. Так, місце проживання (сусідство) відіграє роль у формуванні не тільки почут-

тя власної гідності та гордості, самооцінки, а й соціальної інтеграції, соціальної актуалізації та включеності [16]. Було висловлено припущення, що чим більше людина прив'язана до місця проживання, тим сильніше в неї відчуття належності до спільноти.

У ході наших нещодавніх досліджень виявлено, що українці концентруються у своїх переживаннях на найближчому колі (сім'ї та друзях). Характер сусідства виступає менш важливим чинником переживання суб'єктивного соціального благополуччя, ніж взаємини в сім'ї та з друзями. Сучасним українцям, як і росіянам, притаманний "психологічний ізоляціонізм", що проявляється в зосередженості на інтересах найближчого кола (навіть ділові стосунки у значної частини людей не є важливою характеристикою соціального буття) [5]. Останнім часом сусідські стосунки стали більш актуалізованими, однак це здебільшого результат зовнішнього впливу (наприклад, відмова держави від підтримки житлово-комунального господарства та намагання перекласти його функції на територіальні громади). Тому відкритим залишається питання про вплив та значення стосунків із сусідами на суб'єктивне соціальне благополуччя.

Методи та організація дослідження. У дослідженні взяло участь 686 осіб, з них 238 чоловіків – середній вік 25,7 р. (SD=9,22), і 448 жінок – середній вік 23,2 р. (SD=7,79). Вибірка складалася з респондентів різного освітнього рівня, що мали (39,7%) і не мали (60,3%) шлюбні стосунки, представників різних професій та соціальних груп (студенти, пенсіонери, працівники театру, освітніх та медичних закладів). Учасники дослідження були випадковим чином відібрані з числа жителів міст Чернігова та Шостки, а також сіл Чернігівської області.

Для діагностики суб'єктивного соціального благополуччя було використано авторську анкету (120 тверджень), що спиралася на уявлення про п'ятифакторну структуру ССБ. Її, зокрема, утворюють: соціальна помітність (наприклад, "Люди вважають мене впливовою особистістю"), соціальна дистантність (наприклад, "Я відчуваю, що втрачаю сенс пов'язаності із суспільством"), соціальне схвалення (наприклад, "Інші люди цінують мене як особистість"), гарні стосунки з близькими (наприклад, "Я задоволений тим становищем, яке займаю в сім'ї та дружній групі"), позитивні соціальні переконання (наприклад, "Більшості людей можна довіряти"). Щоб з'ясувати особливості сусідського життя респондентів, було використано Шкалу задоволеності життям (SLS – Subjective Life Satisfaction Scale, Хашченко, Баранова, 2004) [6] та окремі питання з блоку "Соціальне благополуччя" опитувальника шостої хвилі Європейського центру соціальних досліджень (ESS Well-being Module [12]).

Перше, що нас цікавило, це усвідомленість та оцінка стосунків із сусідами респондентами в цілому та особами, що проживають у різних за

кількістю населення пунктах. Основні результати сприймання сусідського життя наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Оцінка стосунків із сусідами респондентами різних груп
(M, SD)**

Категорії респондентів	За 5-бальною шкалою	За 7-бальною шкалою			
	задоволеність стосунками із сусідами	важливість стосунків із сусідами (місце)	сприймаю людей, що проживають в одному районі, як близьких	стосунки із сусідами дають задоволення	сподіваюсь, що люди, які живуть поруч, допоможуть мені, якщо це буде потрібно
Жінки (N=448)	3,40±1,011	4,95±1,366	2,95±1,498	4,22±1,551	4,81±1,387
Чоловіки (N=238)	3,39±1,073	4,85±1,420	3,32±1,594	4,14±1,443	4,63±1,431
Жителі м. Чернігова (N=626)	3,37±1,046	4,98±1,384	3,02±1,538	4,15±1,538	4,74±1,420
Жителі м. Шостки (N=60)	3,61±0,851	4,19±1,167	3,71±1,439	4,64±1,156	4,78±1,233
Особи, що активно користуються соціальними мережами (N=48)	3,31±1,257	5,23±1,341	3,56±1,912	4,23±1,905	4,85±1,384
Особи, що не користуються соціальними мережами (N=407)	3,38±1,057	4,87±1,362	2,82±1,484	4,12±1,501	4,73±1,471
Жінки, що не користуються соціальними мережами (N=261)	3,41±1,037	4,91±1,354	2,73±1,446	4,17±1,523	4,79±1,454

Використовуючи t-критерій Стьюдента, ми виявили статистично достовірні відмінності між чоловіками і жінками за рівнем близькості із сусідами: на протипагу усталеним стереотипам свій рівень близькості із сусідами жінки оцінили порівняно з чоловіками суттєво нижче ($p \leq 0,01$). Також більш близькими до сусідів відчувають себе жителі меншого міста ($p \leq 0,01$). Крім того, для них стосунки із сусідами мають вищий рівень значущості ($p \leq 0,01$), ніж для жителів обласного центру. Жителі меншого населеного пункту відчувають себе більш задоволеними від стосунків із сусідами ($p \leq 0,01$).

На протипагу припущенню про більшу активність у сусідських стосунках осіб, що приділяють менше часу інтернет-спілкуванню, саме ті, хто не використовує соціальні мережі, відчувають себе більш дистанційованими від сусідів ($p \leq 0,01$). Можемо припустити, що в інтернет-спілкуванні відбувається часткова компенсація незадоволених соціально-психологічних потреб, тому ті особи, що його не використовують, відчувають більшу психологічну дистанцію щодо малознайомих людей. Очікувано, що для респондентів, які активно користуються соціальними мережами, значущість стосунків із сусідами менша, ніж для тих, хто їх не використовує (на рівні тенденції).

У результаті проведеного дослідження наші припущення підтвердилися частково: найбільш близькими до сусідів відчувають себе жителі менших населених пунктів, а найбільш дистанційованими – жінки та особи, що не користуються соціальними мережами. Оскільки ці групи частково перекриваються, ми провели додатковий аналіз, виділивши в окрему групу жінок, що не використовують соціальні мережі. Саме у них виявилася найбільша соціально-психологічна дистанція щодо сусідів ($M=2,73$).

Найбільше задоволення від актуалізації взаємин із сусідами та їхнього характеру відчувають жителі містечка, а найменше – люди, що не користуються соціальними мережами. Найвищу значущість сусідські стосунки мають для жителів невеликого містечка (перші ранги традиційно займають стосунки із сім'єю та друзями), а найменше уваги взаєминам із сусідами приділяють активні користувачі соціальних мереж. Найбільше вірять у допомогу оточення респонденти, що ведуть активне спілкування в інтернет-мережах (імовірно, у даному випадку йдеться не про сусідів – до "оточення" віднесено саме суб'єктів спілкування в інтернет-мережі), а найменше на таку допомогу сподіваються чоловіки. Таким чином, за даними нашого дослідження, характеристика сусідських стосунків більшою мірою залежить від особливостей населеного пункту, де проживає особа, від тих традицій добросусідських взаємин чи ізоляції, що склалися.

Метою нашого дослідження було з'ясувати, як впливають сусідські стосунки на переживання суб'єктивного соціального благополуччя, тобто на позитивну оцінку свого соціального буття. У ході проведеного кореляційного аналізу виявилось, що стосунки із сусідами слабко, однак пов'язані з більшістю параметрів суб'єктивного соціального благополуччя

(табл. 2). Так, у цілому найтісніші зв'язки між загальним показником ССБ та переживанням сусідства характерні для людей, що не користуються інтернет-спілкуванням, і для жінок. Цікаво, що найслабші зв'язки виявлені у жителів менших населених пунктів та активних користувачів соціальних мереж. (Одним з імовірних пояснень може бути невеликий обсяг вибірки цих двох груп, а тому постає необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.) Зазначимо, що найсильніший негативний зв'язок між задоволеністю стосунками із сусідами та соціальною дистантністю характерний для людей, що не звертаються до соціальних мереж. Тобто найменш психологічно дистанційованими відчують себе ті респонденти, які реалізують себе в реальних, а не віртуальних взаєминах. Причому більш яскраво це проявляється у жінок. Для чоловіків і жителів більших міст задоволення від сусідських стосунків пов'язане більше із соціальною помітністю. Значно важливішим соціальне схвалення сусідів є для людей, що не користуються інтернет-мережею для спілкування.

Отже, сусідські стосунки – важливий чинник переживання суб'єктивного соціального благополуччя, однак існує певна своєрідність його прояву в різних умовах. Так, для чоловіків і жителів більших міст найважливішою є соціальна помітність, тоді як для респондентів, що не користуються інтернет-спілкуванням, задоволення від стосунків із сусідами пов'язане з їхньою схвальною оцінкою особистості опитуваного. В активних користувачів соціальних мереж задоволеність стосунками із сусідами обумовлена загальними уявленнями про людей, тоді як для “некористувачів” більш актуальним є переживання емоційної близькості із сусідами. Найменше зв'язків ССБ і задоволення від сусідства виявлено у жителів невеликого містечка та користувачів інтернет-мереж.

Щоб з'ясувати, як переживання задоволення від сусідських стосунків впливає на суб'єктивне соціальне благополуччя, було проведено регресійний аналіз (загальна вибірка), де залежною змінною був рівень ССБ, а незалежною – задоволеність стосунками із сусідами. У процесі покрокової множинної регресії задоволення від взаємин із сусідами виявилось найбільш важливою незалежною змінною в рівнянні та пояснило приблизно 25,4% дисперсії суб'єктивного соціального благополуччя ($\beta=0,336$, $p\leq 0,001$; β – стандартизований коефіцієнт регресії). Очікування допомоги від оточення були другою змінною та пояснювали додаткові 7,4% ($\beta=0,281$, $p\leq 0,001$). Важливо зазначити, що переживання соціально-психологічної дистанції із сусідами не давали прибавки в частці пояснюваної дисперсії. Для жінок упевненість у тому, що сусіди в разі потреби обов'язково нададуть допомогу, є більш суттєвим чинником переживання ССБ ($\beta=0,305$, $p\leq 0,001$), ніж для чоловіків ($\beta=0,226$, $p\leq 0,001$). Для жителів невеликого містечка найбільш важливою незалежною змінною в рівнянні став саме розрахунок на допомогу оточення в разі необхідності ($\beta=0,489$, $p\leq 0,001$).

Таблиця 2

Пов'язаність показників суб'єктивного соціального благополуччя з оцінкою задоволеності стосунками із сусідами (коефіцієнт Спірмена)

Категорії респондентів	Соціально-помітність	Соціально-дистантність	Соціально-схвалення	Гарні стосунки із близькими	Позитивні соціальні переконання	Загальний показник ССБ
По всій вибірці	0,396	0,200	0,322	0,279	0,341	0,428
Жінки (N=448)	0,381	0,240	0,328	0,327	0,351	0,454
Чоловіки (N=238)	0,427	0,122*	0,322	0,197	0,323	0,391
Жителі м. Чернігова (N=626)	0,410	0,226	0,338	0,289	0,352	0,449
Жителі м. Шостки (N=60)	0,242*	–	0,223*	–	–	0,207*
Особи, що активно користуються соціальними мережами (N=48)	0,208*	–	–	0,324	0,395	0,268*
Особи, що не користуються соціальними мережами (N=407)	0,404	0,320	0,349	0,269	0,306	0,456
Жінки, що не користуються соціальними мережами (N=261)	0,319	0,296	0,306	0,244	0,308	0,415

* Рівень значущості $p \leq 0,05$, всі інші $p \leq 0,01$.

Висновки. Інтерес до функціонування сусідських стосунків підвищився останнім часом під впливом кризи суспільних відносин і в основному реалізується у сфері політичної психології. Роль сусідства в переживанні суб'єктивного соціального благополуччя досі не була предметом дослідницької уваги для українських психологів.

У ході проведеного нами дослідження виявлено таке. По-перше, найбільш суттєвим чинником добросусідських взаємин, що впливають на

переживання суб'єктивного соціального благополуччя, є як емоційний аспект стосунків (задоволення від них), так і розрахунок на допомогу оточення. Для чоловіків та жителів більших міст задоволення від сусідських стосунків пов'язане із соціальною помітністю, тоді як для респондентів, що не користуються інтернет-спілкуванням, задоволення від стосунків із сусідами залежить від схвальної оцінки останніми особистості опитуваного. По-друге, переживання сусідства у чоловіків та жінок майже не відрізняється. Однак незважаючи на те, що характер сусідських стосунків більше впливає на переживання суб'єктивного соціального благополуччя жінками, вони відчувають себе при цьому більш психологічно дистанційованими від сусідів. По-третє, показано, що в жителів менших населених пунктів сусідство – більш важлива складова суб'єктивного соціального благополуччя, ніж у жителів великих міст. Вони відчувають себе більш близькими до сусідів, переживають більше задоволення від стосунків з ними та вище оцінюють їхню значущість у своєму соціальному житті. По-четверте, для осіб, що активно використовують соціальні інтернет-мережі, сусідство не є суттєвим чинником переживання соціального благополуччя; вони надають сусідству помітно меншого значення і найбільше вірять у допомогу оточення. В активних користувачів соціальних мереж задоволеність стосунками із сусідами обумовлена загальними уявленнями про людей, тоді як для “некористувачів” більш актуальним є переживання емоційної близькості із сусідами.

Подальшу перспективу дослідження вбачаємо в порівнянні сприймання сусідства та його ролі в переживанні суб'єктивного соціального благополуччя жителями великих та малих міст і села, а також у вивченні змін у характері сусідських стосунків в умовах соціальної кризи.

Література

1. Данильченко Т. В. Місце суб'єктивного соціального благополуччя в системі психологічних категорій / Т. В. Данильченко // Український психолого-педагогічний науковий збірник. – 2014. – № 3. – С. 46–56.
2. Найдьонова Л. А. Проблема територіальності в соціальній психології: феномени сусідства / Л. А. Найдьонова // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. ст. / Акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – К. : Міленіум, 2005. – Вип. 10(13). – С. 169–184.
3. Найдьонова Л. А. Соціальні мережі як ландшафт роботи з клієнтом у “малому світі” сусідства / Л. А. Найдьонова // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей / Акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – К. : Міленіум, 2008. – Вип. 20(23). – С. 182–190.
4. Рат Т. Пять элементов благополучия: Инструменты повышения качества жизни : пер. с англ. / Т. Рат, Дж. Хартер. – М. : Альпина Паблишерз, 2011. – 148 с.
5. Хахулина Л. Человек в системе социальных связей / Л. Хахулина // Вестник общественного мнения. – 2006. – № 1 (81), январь-февраль. – С. 39–49.
6. Хащенко В. А. Психология экономического благополучия / В. А. Хащенко. – М. : Ин-т психологии РАН, 2012. – 426 с.

7. *Helliwell J. F.* The social context of well-being / Helliwell J. F., Putnam R. D. // *Philosophical Transactions of the Royal Society of London Series B.* – 2004. – Vol. 359. – P. 1435–1446.
8. *Farrell S. J.* Neighborhoods and neighbors: Do they contribute to personal well-being? / Farrell S. J., Aubry T., Coulombe D. // *Journal of Community Psychology.* – 2004. – Vol. 32. – P. 9–25.
9. *Keyes C. L. M.* The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life / Keyes C. L. M. // *Journal of Health and Social Behavior.* – 2002. – Vol. 43. – P. 207–222.
10. *Luttmer E. F. P.* Neighbors as Negatives: Relative Earnings and Wellbeing / Luttmer E. F. P. // *Quarterly Journal of Economics.* – 2005. – Vol. 120. – P. 963–1002.
11. *McPherson M.* Social isolation in America: Changes in core discussion networks over two decades / McPherson M., Smith-Lovin L., Brashears M. E. // *American sociological review.* – 2006. – Vol. 71(3). – P. 353–375.
12. Measuring well-being across Europe: Description of the ESS Well-being Module and preliminary findings / Huppert F. A., Marks N., Clark A., Siegrist J., Stutzer A., Vitterso J. & Wahrendorf M. // *Social Indicators Research.* – 2009. – Vol. 91. – P. 301–315.
13. *Muller M. L.* Social well-being: Investigating the relation of social aspects to optimal functioning in society / Muller M. L. // Bachelor thesis // Universiteit Twente, Enschede. – Режим доступу : [http://essay.utwente.nl/61867/1/M%C3%BCller_M.-s0163465_\(verslag\).pdf](http://essay.utwente.nl/61867/1/M%C3%BCller_M.-s0163465_(verslag).pdf)
14. *Oishi Sh.* The Psychology of Residential Mobility: Implications for the Self, Social Relationships, and Well-Being / Sh. Oishi // *Perspectives on Psychological Science.* – 2010. – Vol. 5(1). – P. 5–21.
15. *Parson T.* The social system / T. Parson. – Glencoe, IL : Free Press, 1951.
16. *Rollero C.* Does Place attachment affect social well-being? / Rollero C., De Piccoli N. // *Revue europeenne de psychologie appliqué.* – 2010. – Vol. 60. – P. 233–238.
17. *Salt A.* An investigation into community well-being in urban and rural population. Unpublished honours thesis / A. Salt. – Deakin University, Burwood, Australia, 2002.
18. *Triandis H. C.* Individualism and collectivism / H. C. Triandis. – Boulder, CO : Westview Press, 1995.
19. *Triandis H. C.* The self and social behavior in differing cultural contexts / H. C. Triandis // *Psychological Review.* – 1989. – Vol. 96. – P. 506–520.
20. Volunteering and Its Relationship With Personal and Neighborhood Well-Being / Mellor D., Hayashi Y., Stokes M., Firth L., Lake L., Staples M., Chambers S., Cummins R. // *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly.* – 2009. – Vol. 38(1). – P. 144–159.
21. *Whyte W. H.* The organization man / W. H. Whyte. – Oxford, England : Simon & Schuster, 1956.

Reference

1. Danilchenko, T. V. (2014). Mistse subyektivnoho sotsialnoho blahopoluchchia v systemi psykholohichnykh katehorii [Place of subjective social well-being in system of psychological categories]. *Ukrainskii psykholoho-pedahohichnyi naukovyi*

- zbirnyk [The Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection], 3, 46–56 (ukr).
- Naydonova, L. A. (2005). Problema terytorialnosti v sotsialni psykhologii: fenomeny susidstva [Problem of territoriality in social psychology: phenomenon of a neighbourhood]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykhologii* [Scientific studios in social and political psychology], 10(13), 169–184 (ukr).
 - Naydonova, L. A. (2008). Sotsialni merezhi yak landshaft roboty z kliientom u “malomu sviti” susidstva [Social networks as a landscape of work with a client in the “small world” of neighbourhood]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykhologii* [Scientific studios in social and political psychology], 20(23), 182–190 (ukr).
 - Rat, T., Harter, J. K. (2011). *Pyat elementov blagopoluchiya: Instrumenty povysheniya kachestva gizni* [Five elements of well-being: Tools of improvement of quality of life]. Moscow: Alpina Publ. (rus).
 - Khakhulyna, L. (2006). Chelovek v systeme sotsialnykh svyazey [The person in system of social communications]. *Vestnik obshchestvennogo mneniya* [The public opinion bulletin], 1 (81), 39–49 (rus).
 - Hashchenko, V. A. (2012). *Psikhologiya ekonomicheskogo blagopoluchiya* [Psychology of economic well-being]. Moscow: Moscow Institute of Psychology of Russian Academy of Sciences (rus).
 - Helliwell, J. F., Putnam, R. D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London Series B*, 359, 1435–1446.
 - Farrell, S. J., Aubry, T., Coulombe, D. (2004). Neighborhoods and neighbors: Do they contribute to personal well-being? *Journal of Community Psychology*, 32, 9–25.
 - Keyes, C. L. M. (2002). The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43, 207–222.
 - Luttmer, E. F. P. (2005). Neighbors as Negatives: Relative Earnings and Wellbeing. *Quarterly Journal of Economics*, 120, 963–1002.
 - McPherson, M., Smith-Lovin, L., Brashears, M. E. (2006). Social isolation in America: Changes in core discussion networks over two decades. *American sociological review*, 71(3), 353–375.
 - Huppert, F. A., Marks, N., Clark, A., Siegrist, J., Stutzer, A., Vitterso, J. & Wahrendorf, M. (2009). Measuring well-being across Europe: Description of the ESS Well-being Module and preliminary findings. *Social Indicators Research*, 91, 301–315.
 - Muller, M. L. (2012). Social well-being: Investigating the relation of social aspects to optimal functioning in society. Bachelor thesis. Universiteit Twente, Enschede. [http://essay.utwente.nl/61867/1/M%C3%BCller, M. - s0163465 \(verslag\).pdf](http://essay.utwente.nl/61867/1/M%C3%BCller, M. - s0163465 (verslag).pdf)
 - Oishi, Sh. (2010). The Psychology of Residential Mobility: Implications for the Self, Social Relationships, and Well-Being. *Perspectives on Psychological Science*, 5(1), 5–21.
 - Parson, T. (1951). *The social system*. Glencoe, IL: Free Press.
 - Rollero, C., De Piccoli, N. (2010). Does Place attachment affect social well-being? *Revue europeenne de psychologie applique*, 60, 233–238.
 - Salt, A. (2002). *An investigation into community well-being in urban and rural population*. Unpublished honours thesis, Deakin University, Burwood, Australia.

18. Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder, CO: Westview Press.
19. Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96, 506–520.
20. Mellor, D., Hayashi, Y., Stokes, M., Firth, L., Lake, L., Staples, M., Chambers, S., Cummins, R. (2009). Volunteering and Its Relationship With Personal and Neighborhood Well-Being. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(1), 44–159.
21. Whyte, W. H. (1956). *The organization man*. Oxford, England: Simon & Schuster.

Данильченко Т. В. Соседство как фактор субъективного социального благополучия

Рассматривается роль соседских отношений в переживании субъективного социального благополучия. Последнее трактуется как субъективная оценка индивидом успешности своего функционирования в социальной среде. В психологической литературе, преимущественно американской, изучаются исключительно аффективные связи между характером соседства и переживанием субъективного благополучия. В Украине соседские отношения пока еще не стали предметом социально-психологических исследований, но из-за кризиса общественного сознания они приобретают новое значение как важный компонент субъективного социального благополучия. В ходе проведенного в украинской аудитории исследования выявлено, что наиболее существенным фактором, который влияет на переживание субъективного социального благополучия, является уверенность в том, что соседи помогут в случае необходимости. Показано, что для мужчин и жителей большого города удовольствие от соседских отношений связано с социальной заметностью, тогда как для респондентов, которые не пользуются интернет-общением, удовольствие от отношений с соседями зависит от одобрительной оценки их личности.

Ключевые слова: соседство, субъективное социальное благополучие, социальные сети.

Danylchenko T. V. Neighborhood as a factor of subjective social well-being

The role of neighbour's relations in subjective social well-being experience is considered in the article. The latter is regarded as subjective individual evaluation of the success of his/her functioning in social environment. In the psychological literature, mainly American, solely affective relations between neighbourhood character and subjective well-being experience are studied. In Ukraine neighbour's relations have not become a subject of psychosocial researches, but because of public consciousness crisis they get new significance and become an important component of subjective social well-being. During the research conducted in the Ukrainian audience it has been revealed that the most essential factor which influences subjective social well-being experiences is the confidence of the fact that neighbours will help in case of need. It has been shown that for men and inhabitants of a big city the pleasure from neighbour's relations is connected with social noticeability whereas for the respondents who do not communicate via Internet, the pleasure from relations with neighbours depends on the approving appraisal of their personality.

Key words: neighborhood, subjective social well-being, social networks.